

УДК 343.985/37

В.А. КУЧЕРЕНКО, Харківський національний університет внутрішніх справ

СТАН НАУКОВИХ РОЗРОБОК З ПРОТИДІЇ РОЗКРАДАННЮ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ ЗА ДЕРЖАВНИМ ЗАМОВЛЕННЯМ

Ключові слова: стан наукової розробки, бюджетні кошти, будівництво, державне замовлення, розкрадання, спеціалізовані будівельні роботи

Згідно з даними міжнародної організації Transparency International та Євразійської групи по протидії легалізації злочинних доходів й фінансуванню тероризму, найбільш схильними до корупції секторами є такі: сфера будівельних підрядів і державних закупівель, сектор житлової і комерційної нерухомості, нафтова і газова промисловість, важка промисловість і сфера видобутку корисних копалин. При цьому на першому місці знаходиться сфера будівельних підрядів і державних закупівель [1].

Корупційні ризики, що утворюються під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням в Україні кожного року призводять до мільйонних розтрат бюджетних коштів. Так, у вересні 2016 року прокуратура Львівської області викрила факт розкрадання бюджетних коштів на загальну суму понад 27 млн грн під час будівництва стадіону «Арена-Львів» [2].

Збитки від злочинної діяльності у цій сфері без сумніву негативно впливають економіку України та підривають її економічну безпеку тому на сьогодні вкрай важливого значення набуває розроблення механізмів удоскона-

лення організації та тактики протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням.

В Україні проблеми протидії злочинам, пов'язаним з проведенням будівельних робіт майже не вивчалися, зокрема на монографічному рівні були досліджені лише питання виявлення та розслідування шахрайства, учиненого групою осіб у сфері інвестування будівництва та виявлення та розслідування податкових злочинів, учинених у сфері будівельної діяльності.

Окремі аспекти протидії злочинам, пов'язаним з проведенням будівельних робіт, було досліджено у наукових статтях та тезах доповідей таких авторів: Т.О. Авксентьєва, А.В. Вавриш, В.В. Дараган, А.П. Запотоцький, Р.С. Недов, О.С. Тарасенко та ін.

Виходячи з того, що тема нашого дослідження охоплює три окремих сфери (бюджетна сфера, сфера державних закупівель та будівельна сфера), кожна з яких має свої відмінності відносно вчинення розкрадань та діяльності з протидії їх вчиненню, вважаємо за необхідне вивчити стан наукових розробок з протидії розкраданню коштів в зазначених вище сферах. Таким чином, метою статті є аналіз наукових праць щодо вивчення проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням та визначення на підставі проведеного аналізу питань, які потребують комплексного наукового дослідження. Наукова новизна роботи полягає у виділенні напрямів вивчення проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням, які потребують комплексного наукового дослідження.

Як показав аналіз наукових публікацій, науковців здебільшого цікавлять проблеми протидії розкраданню бюджетних коштів, вивченню зазначених проблем присвячено

понад 11 дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук та 2 дисертації на здобуття наукового ступеню доктора юридичних наук. Зокрема дослідження присвячені проблемам протидії розкраданню бюджетних коштів проводили такі автори як: Р.К. Антонов; В.І. Василичук; О.Ю. Заблоцька, О.О. Коломієць, В.В. Кікінчук; Р.В. Макуха, Г.В. Мудрецька, Б.А. Нечитайло, І.М. Ніщета, Р.Л. Степанюк, О.В. Тарнопольський, А.О. Шелехов. При цьому, слід зазначити, що переважна більшість зазначених досліджень присвячено саме питанням оперативного-розшукового попередження злочинів в бюджетній сфері (8 з 13 досліджень), що вказує на наявність саме проблем оперативного-розшукової протидії зазначеним протиправним діянням. Аналіз наукових праць, опублікованих в рамках досліджень зазначених авторів, показав, що жоден з них у своїх дослідженнях не торкався проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням. Однак, слід зазначити, що в проведених дослідженнях здійснено ґрунтовне вивчення проблем протидії злочинам в бюджетній сфері, що є складовою нашої теми дослідження. Тому, деякі аспекти, розглянуті авторами будуть використані в процесі нашого дослідження.

Що стосується сфери державних закупівель, то слід зазначити, що останнім часом, з боку науковців та практичних працівників, значно виріс інтерес до вивчення проблем протидії злочинам у вказаній сфері. Зокрема, вивченню зазначених питань на сьогоднішній день присвячено 6 дисертаційних досліджень. До вивчення проблем протидії злочинам у сфері державних закупівель звертались В.В. Дараган, В.В. Коряк, А.М. Меденцев, С.В. Нагачевський, В.Р. Сливенко та Т.О. Часова. При цьому, також, що переважна більшість зазначених досліджень присвячено саме питанням оперативного-розшукового попередження злочинів (5 з 6 досліджень), що знову

ж таки вказує на актуальність оперативного-розшукової протидії.

Аналіз зазначених досліджень показав, що деякі з авторів, у своїх дослідженнях, торкалися проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення будівельних робіт за державні кошти. Зокрема В.В. Дараганом було надано приблизний алгоритм дій оперативного працівника щодо порядку виявлення злочину у сфері державних закупівель, якщо предметом закупівлі були роботи або послуги пов'язані з будівництвом або реконструкцією [3, с.96–97], а також розроблено примірний алгоритм дій направлений на реалізацію матеріалів оперативної розробки щодо зловживань під час проведення будівельних робіт на підприємствах залізничного транспорту.

С.В. Нагачевським під час розгляду питання щодо документування злочинів, вчинених службовими особами у сфері державних закупівель було запропоновано було надано той самий алгоритм дій оперативного працівника, в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо зловживань під час проведення будівельних робіт [4, с.127–129], що запропонував В.В. Дараган в дисертаційному дослідженні.

Т.О. Часова в своєму дослідженні розглянула питання проведення огляду об'єктів будівництва за участю спеціаліста [5, с.133–134].

Що стосується досліджень присвячених проблемам протидії злочинам у сфері будівництва, то, як нами вже зазначалося, окремі проблеми протидії злочинам у сфері будівництва на монографічному рівні були досліджені Х.М. Михайловою та В.В. Тацієнком, однак вказані автори не торкалися проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням.

Оскільки проблеми протидії злочинам у сфері будівництва є основним елементом нашого дослідження, тому вважаємо розглянути окремі праці вчених, що вивчали такі проблеми на рівні наукових статей та тез доповіді.

Як зазначалось раніше, окремі аспекти протидії злочинам, пов'язаним з проведенням будівельних робіт, були досліджені у наукових статтях та тезах доповіді таких авторів, як: Т.О. Авксентьева, А.В. Вавриш, В.В. Дараган, А.П. Запотоцький; Р.С. Недов, О.С. Тарасенко.

Не варто зупинятись на статтях та тезах доповіді Т.О. Авксентьева та В.В. Дараган, оскільки їх зміст відповідає положенням їх дисертаційних досліджень, які вже були розглянуті. Щодо інших авторів, то, наприклад, Р.С. Недов у статті, присвяченій питанням агентурного забезпечення виявлення злочинів, вчинених службовими особами у сфері будівництва на залізницях України, обґрунтував необхідність застосування агентури в процесі виявлення злочинів у сфері будівництва, визначив деякі із способів розкрадання коштів під час проведення будівельних робіт, надано перелік осіб серед яких доцільно здійснювати пошук кандидатів на негласне співробітництво [6].

Олег та Олександр Тарасенки у статті, присвяченій питанням оперативного пошуку ознак злочинів, що вчинюються в будівельній сфері, виділили методи оперативного пошуку ознак злочинів в будівельній сфері, які необхідно застосовувати оперативним працівникам [7].

На рівні тез доповіді проблеми протидії злочинам у сфері будівництва розглядали А.В. Вавриш та А.П. Запотоцький. Так, А.В. Вавришем було надано типові ознаки розкрадань грошових коштів у сфері будівництва [8]. А.П. Запотоцький, в свою чергу, визначив роль документальної ревізії в процесі доказування злочинної діяльності у сфері будівництва [9].

Виходячи з зазначеного, можна дійти до наступних висновків: переважна більшість наукових досліджень присвячена окремим питанням протидії злочинам в бюджетній сфері; останнім часом вчені все більше уваги приділяють дослідженню проблем протидії

злочинам у сфері державних закупівель; в Україні питання протидії злочинам, що вчиняються під час проведення будівельних робіт, майже не досліджене. Таким чином, проведений аналіз наукових доробок вказує на необхідність здійснення комплексного дослідження проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням.

Крім того, як показав аналіз практичної діяльності, на сьогодні існує нагальна потреба комплексного дослідження проблем організації та тактики оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням, оскільки вказаний вид злочинної діяльності є латентним та потребує застосування комплексу форм та методів оперативної діяльності з метою здійснення дієвої протидії їм оперативними підрозділами Національної поліції (93 % опитаних працівників оперативних підрозділів Департаменту захисту економіки Національної поліції вказали на необхідність проведення такого дослідження).

Проведений аналіз наукових праць показав, що на сьогоднішній день питання протидії розкраданням бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням було досліджено фрагментарно, а їх результати не вирішують тих питань, які виникають під час здійснення протидії вказаним протиправним діянням.

На нашу думку, з метою вирішення проблем оперативно-розшукової протидії розкраданням бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням, необхідно здійснити комплексне дослідження, *задачами* якого визначити наступне: здійснити аналіз стану наукової розробленості теми; надати оперативно-розшукову характеристику злочинів, пов'язаних розкраданням бюджетних коштів під

час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням; надати пропозиції щодо удосконалення правових заasad оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням; надати пропозиції щодо удосконалення організації оперативного обслуговування будівельної сфери оперативними підрозділами Національної поліції; визначити напрямки підвищення ефективності використання позаштатних негласних працівників оперативних підрозділів Національної поліції під час виявлення розкрадань бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням; охарактеризувати особливості оперативного пошуку ознак злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням; розглянути зміст тактики оперативно-розшукового документування злочинної діяльності, пов'язаної з розкраданням бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням; розкрити тактичні особливості реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням.

Вирішення визначених нами завдань комплексного дослідження проблем оперативно-розшукової протидії розкраданням бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням сприятиме удосконаленню діяльності оперативних підрозділів Національної поліції щодо протидії вказаним злочинним явищам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Легализация (отмывание) доходов, полученных в результате хищения бюджетных средств и злоупотребления должностными полномочиями руководителями организаций

с государственной долей участия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eurasiangroup.org/ru/restricted/embazzelment_rus.doc.

2. Чиновник на 27 мільйонів завищив вартість будівництва стадіону «Арена-Львів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informer.news/chynovnyk-na-27-miljoniv-zavyshchiv-vartist-budivnytstva-stadionu-arena-lviv>.

3. Дараган В. В. Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / В. В. Дараган ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Дніпропетровськ, 2012. – 276 с.

4. Нагачевський С. В. Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинених службовими особами у сфері державних закупівель : монографія / С. В. Нагачевський. – Львів : Львівськ. держ. ун-т внутр. справ, 2014. – 196 с.

5. Часова Т. О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Т. О. Часова. – Харків, 2015. – 258 с.

6. Недов Р. С. Особливості агентурного забезпечення виявлення злочинів, вчинених службовими особами у сфері будівництва на залізницях України / Р. С. Недов // Бюлетень з обміну досвідом роботи МВС України. – 2014. – № 200. – С. 50–58.

7. Тарасенко О. С. Оперативний пошук ознак злочинів, що вчинюються в будівельній сфері / О. С. Тарасенко, О. С. Тарасенко // Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ. – № 2 (частина 2). – 2012. – С. 158–164.

8. Вавриш А. В. Типові ознаки розкрадань грошових коштів у сфері будівництва / А. В. Вавриш // Актуальні питання викорис-

тання можливостей позапланових документальних ревізій та інших перевірок у кримінальному судочинстві : матеріали міжвідомчого наук.-практ. семінару (м. Київ, 30 черв. 2016 р.) : / [ред. кол. : В. В. Черней, С. С. Чернявський, А.П. Запотоцький та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – С. 20–24.

9. Запотоцький А. П. Документальна ревізія як засіб збирання доказів злочинної діяль-

ності у сфері будівництва / А. П. Запотоцький // Актуальні питання використання можливостей позапланових документальних ревізій та інших перевірок у кримінальному судочинстві : матеріали міжвідомчого наук.-практ. семінару (м. Київ, 30 черв. 2016 р.) : / [ред. кол. : В. В. Черней, С. С. Чернявський, А.П. Запотоцький та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – С. 42–45.

Кучеренко В. А. Стан наукових розробок з протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням / В. А. Кучеренко // Форум права. – 2016. – № 4. – С. 190–194 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_4_31.pdf

Здійснено аналіз наукових праць щодо вивчення проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням. Розглянуто наукові дослідження вчених у таких сферах: 1) протидія злочинам у бюджетній сфері; 2) протидія злочинам у сфері державних закупівель; 3) протидія злочинам у сфері будівництва. Запропоновано напрямів вивчення проблем протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням, які потребують комплексного наукового дослідження.

Кучеренко В.А. Состояние научных разработок по противодействию хищению бюджетных средств при проведении специализированных строительных работ по государственному заказу

Проведен анализ научных работ по изучению проблем противодействия хищению бюджетных средств при проведении специализированных строительных работ по государственному заказу. Рассмотрены научные исследования ученых в таких сферах: 1) противодействие преступлениям в бюджетной сфере; 2) противодействие преступлениям в сфере государственных закупок; 3) противодействие преступлениям в сфере строительства. Предложены направления изучения проблем противодействия хищениям бюджетных средств при проведении специализированных строительных работ по государственному заказу, которые требуют комплексного научного исследования.

Kucherenko V.A. State of Scientific Research to Combat Theft of Budget Funds During Specialized Construction Works on Public Order

The article analyzes the scientific works on studying problems of combating embezzlement of budget funds during construction specialist for public order. Scientists consider research in the following areas: 1) combating crime in the public sector; 2) combating crime in public procurement; 3) combating crime in the construction industry. A study of the problem areas of combating embezzlement of budget funds during the special construction of public order, requiring comprehensive research is made.